

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Novissima Polyanthea, In Libros XX. Dispertita

Dominicus

Francofurti, 1613

Christi incarnatio

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97211](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97211)

Venit ergo de caelo magnus medicus, quia per totum vbiq[ue] iacebat agrotus. Genus ergo humanum totum perierat, ex quo peccauit vnus, in quo totum erat. Ideo venit vnus sine peccato, qui saluos faceret omnes siue peccato. Non enim eum de caelo ad terram merita nostra, sed peccata traxerunt. *August. super Ioan. Et in gl. 1. Tim. 6. 1.*

Pater & filius & spiritus veniunt ad nos, dum venimus ad eos: Veniunt subueniendo, veniunt illuminando, veniunt obediendo, veniunt metuendo, veniunt implendo, veniunt capiendo. *Aug. sup. Ioan.*

Signum aduentus dominici est, in toto orbe Euangelium praedici, vt nullus sit excusabilis: quod autiam completum est, aut breuiter credo complendum. Non enim puto aliquam remansisse gentem, quae Christi nomen ignoret. *Hieronym. super Matth.*

Hoc tempus non sine causa Domini aduentus vocatur. Ideo enim sancti patres celebrare ceperunt aduentus, vt se vnusquisque praeparet fidelis & emendet, vt digne Dei sui natiuitatem valeat celebrare. Ille iustus venit ad nos peccatores vt ex peccatoribus faceret iustos. Pius venit ad impios, vt pios: humilis venit ad superbos, vt ex superbis faceret humiles. *Ambros. super Lucam.*

Dignum est, fratres, vt tota deuotione Domini celebremus aduentum: delectari tanta consolatione, stupefacti tanta dignatione, inflammari tanta dilectione. Nec solum cogitemus aduentum, quo venit quaerere & saluum facere quod perierat: sed & illum nihilominus quo venit, assumet nos seipsum. Vt circa hos duos aduentus iugi meditatione versetur, ruminantes in cordibus nostris, quantum in priore praefecerit, quantum promiserit in secundo. *Bern. in serm. 4. de Adu.*

Venio vt errantes corrigam, in firmantes adiuuem, & dubitantes in fide confirmem, & bene agentium fructibus perfectis, quasi suauissimis dapibus pascat, & certantes ab hostium defendam insidiis, & victores hostium, perpetuae vilionis meae corona remunerem. *Beda sup. Cant. lib. 4. super illud: Veni in hortum meum.*

¶ SIMILITUDO.

Chrysostomus. Sol appropinquans ad processum, antequam Dominis appareat, mittit radios suos, & facit albescere orientem, vt procedens auroa diei aduentum demonstrat: Sic Dominus natus in mundo, antequam appareat, spiritus sui fulgore transmissio illuminauit Ioannem, vt procedens ille, aduentum Saluatoris annunciet: ne forte subito veniens & dicens se esse filium Dei, propter ipsam magnam atque terribilem indicationem rei ipsius, magis se incredibilem ostenderet. *In c. 3. Matth.*

Ephraim. Sicut rex profecturus in regionem, praemittit ante se in equis preparatores, praenuncios. Et quanto magis aduentus regis appropinquat, tanto plures praenuncios aduentum anticipantes, & in vrbibus aduentum denunciantes. Vbi vero venerit iam rex in vrbem, quae amplius est vilitas praenuncum? Quid opus est equitibus, aut aliis denunciantibus regis aduentum, quando ipse rex intus est? Sic etiam lex & Prophetae vsque ad Ioannem: vbi vero Ioannes praedicauit vocem in deserto, & ostendit, hic est agnus Dei; qui tollit peccatum mundi: non amplius prophetis opus est, quo veniant & praedicent nobis Christi ex virgine aduentum. Opus autem fuit his, qui nunciauerunt aduentum, ad aduentus ipsius confirmationem, quoniam praenunciatus fuit. *Lib. 2. Tom. 2.*

Quemadmodum si quis paedagogum haberet, velut etiam Apostolus dicit, quod paedagogus noster est lex ad Domini aduentum, vbi peruenit ad aetatem, & acceperit praecceptorem, non omnino reicit paedagogum, velut inimicum: Sic & nos deducti sumus in lege & prophetis, vsque ad aduentum praecceptoris. Reperto autem praecceptore, non reprobamus paedagogum, sed etiam ipsi gratiam confitemur, quod pueritiam nostram deduxit, & ad perfectiores disciplinas nos dimisit. *Lib. 2. Tom. 2.*

Vide supra, Aduentus Domini.

Christi Incarnatio.

¶ DEFINITIO ET ETYMOL.

CHRISTI Incarnatio, Graece *σάρωσ ενσώματωσ* & *σώματωσ ενσώματωσ* incarno dicitur. Christi incarnatio est principium omnium meritorum humanorum. *Ex B. Thom. 3. Sententiarum, dist. 4. q. 3. art. 1.*

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

Exaltari oportet filium hominis, vt omnis qui credit in ipso, non pereat, sed habeat vitam aeternam. Non enim misit Dominus filium suum in mundum, vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum. *Ioan. 3.*

Ego sum Lux mundi, qui sequitur me, non ambulat in tenebris. *Ioan. 8.*

Finis enim legis Christus ad iustitiam omni credenti. *Ad Rom. 10. 4.*

Verbum caro factum est, & habitauit in nobis. *Ioan. 1. 14.* Luc. c. 1. v. 32. 33. 68. Matth. 1. 1. 16. 20. & 2. 2. Rom. 8. 3. & 3. 23.

¶ SENTENTIAE PATRVM.

Tota vita Christi in terris per hominem, quem genuit motum fuit. *Aug. lib. de vera relig.*

Omnia bona terrena contempnit homo Christus, vt inuoluntaria minenda monstraret, & omnia terrena mala sustinuit, quae da praecipiebat: vt nec in illis quaereret felicitas, nec in illis mereret infelicitas. In ciuitate vili est natus, cuius patris stis, Pauper est Christus factus, cuius sunt omnia, nec de vilitatis quisque extolleretur. Noluit rex ab hominibus militatis viam ostenderet miseris. Estruit, qui omnia sustinuit, qui est fons sitientium; fatigatus est ex itinere, qui nobis in caelum; obmutuit & obsurdus, per quem caecus est, & surdus audiuit; vinctus est, qui infirmitatem mortuus est, qui mortuos suscitauit. Amore in quoque cruciamur, vt clamet Paulus ad Philippenses. *Aug. lib. de ciuitate dei.*

Iacebat Christus quantum ad carnem, mortuus quantum ad mortuos suscitans in inferno, viciam tribuens viuentibus non mundum dimittens ad caelum ascendit, nec caelum venit ad nos: sed vno atque eodem tempore totum occupauit. *Aug. super Matth. c. 55. Et contra Felicianum.*

Ego sum via, veritas, & vita: tanquam diceret, qui sum via, quo vis ire: Ego sum veritas, vbi vis permanere: vita, &c. Ideo permittitur inimicus iuxta viam ponere securam exultationis viae defecatur, & in iudicium mittitur Christus humilis: Christus veritas & vita: Christus excelsus. Si ambulas in humili, peruenies ad excelsum. *Matth. c. 55.*

Non liberaretur humanum genus, nisi sermo Dei esse humanus: Nam & ille homo dicitur esse humanus, exhibet hominem, & maxime hospicio suscipit hominem ergo humanus dicitur, qui in domo sua suscipit hominem, quam manus est, qui in seipso suscipit hominem: si modo non perisset, filius hominis non venisset. *Apoll. Apostoli.*

O Iudae, citharam respice, vt musicum melos habere reddat. Tria pariter adesse videntur, ars, manus, chorda: vnus sonus auditur: ars dicitur manus tangit, chorda dicitur pariter operatur, sed sola chorda resonat, nec ars, nec manus redditur, sed cum chorda pariter operatur. Sic etiam Spiritus sanctus suscipit carnem; & tamen cum deo operatur: sonus sola chorda excutit? carnis solus operatur: operatio in tribus constat. Sed quo modo peruenit chordam soni reddidit; sic pertinet ad solum Christum carnem suscipere. Dicit mihi Iudaeus incredulus & quere arida virga frondit & floruit, & nucis protilis & egredi. Quo modo virgo concepit & peperit. Sed profecto Iudaeus ga poterit explicare conceptum, nec ego virginis partum de incarnatione Domini, contra Iudaeos.

Formam vni assumendo, & de icemina nascendo, vni xum hoc modo honorandum indicatur. *Aug. con. Faust.* Si ratio quaeritur, non erit mirabile: si exemplum, erit singulare. Demus, Deum aliqui posse, quod non uestigare non posse, in talibus rebus tota ratio & facti. *Aug. ep. ad Volusianum.*

Deus pater vnicum filium suum in vtero virginis naturae coniungens, Deum ante saecula sibi coaeternum hominem in fine saeculorum: & quem sine tempore genuit uandis hominibus cum tempore ostendit. *Greg. lib. 1. v. 14.*

Mediator Dei & hominum, vt culpas nostrae extingueret, venit mortalitatis nostrae flagella tolerare patri equalis est per Diuinitatem, propter nos uenit per carnem. Quae nimirum flagella non suscipere, hominis damnati redimendo sumptisset. Et nisi puerum inueneret, secundus ad passionum probra minime venisset in carne natus de Virgine, contagio culpe inquinatus est? & tamen vitione culpe depressus est: admittit pro nobis, & tamen poenam carnalium sine culpa suscipere. *Moralium.*

Scio quod caro verbum factum est, & quomodo nescio: miraris, quia ego nescio, omnis creatura quae *Chrysostom. hom. 5.*

Tria opera tres mixturas fecit omnipotens illa natura: sumptione nostrae carnis: ita mirabiliter singularia, & ter mirabilia, vt talia nec facta sunt, nec facienda sunt per terram. Coniuncta quippe sunt adinueniem Deum mater & virgo, fides & cor humanum. Verbum enim caro in vnam conuenere personam? & haec tria vnum: num tria sunt: nec in confusione substantiae, sed in personae. Hoc est prima & superexcellens mixtura. Secunda: go & mater, vtrique & admirabilis, & singularia in

nobis, quod virgo esset quae peperit, & mater esset quae virgo...

dos quasi amoris sui manibus admoueret, vt agnoscentes vtique...

9 SIMILITVDINES.

Christi, sicut in nocte rerum facies non apparet, sed & gemmas...

Quemadmodum non quod ipse maledictus factus sit, sed quod...

POLYANTHEA

Quomodo per vinum; inquit, in omnes deuenit lumen, aut quo pacto in carne diuinitas esse possit: eodem inquam modo quo ignis in ferro, non transiione, sed communicatione. Non enim ad ferum ignis excurrit, sed in suo loco permanens, vim suam ei imperit: nec impertiendo id minuitur, quanquam id quod ipsum recipit totum compleat. Hoc modo verbum Dei non dimotum a se, habitauit in nobis sine vlla immutatione. In serm. de Christi natiuitate.

Natiuitas enim. Quatenus serui forma est, seruis ac conseruis sese accommodat, & alienae formae conformatur, totum me vna cum meis in seipso gerens: vt quemadmodum vel ignis ceram, vel terra vaporem sol, si quod in me vilius est, in se ipse consumat, ex quo commercio bonorum illius & ipse fiam particeps. lib. 4. de Theolog.

Verbum caro factum est, & habitauit in nobis: ac propterea ab homine adiuuit quod est pulcherrimum: perinde ac si qui pinguiora auferunt cum pellibus; quo Deum prohibeat a carne: tempus est vt illi dicatur Deum solum carnis esse Deum; & non etiam animarum, seu admodum quod scriptum est: Quemadmodum dedisti ipsi potestatem vniuersae carnis, & ad te omnis caro veniet. Et benedicat omnis caro nomen eius sanctum; hoc est omnis homo. In Orat. post reditum ex agris.

Theophylacti. Quemadmodum periclitissimi medici, febre adhuc in praecordis permanente & aegroti corpus acrius diuexante & acriditudinis fontem adacta magis, incensaque nullam afferunt languenti medelam, quae languoris causas tollat, sed ne morbus increseat, operiuntur: Sic & vobiscum agit animarum medicus ille: expectat enim vt prorsus omnis retegatur nequitia, vt nihil maneat ex his quae recondita sunt, incuratum: sic demum reiectis ille & patientibus malis medebitur. In epist. ad Hebr. 6. 9.

Sicut medici sunt in seui morbi vlcibus humorem colligi, & deinde remedia apponunt: Ita & peccatum oportebat omnes suas species indicare, & deinde magnum medicum imponere pharmaca. Et propterea expectauit Christus, donec Diabolus malitiae mensuram impletet: & tunc demum incarnatus est, & omne genus malitiae per sanctam vitam suam sanauit. In Luc. 6. 14.

Non aliam Christum praeter humanam hanc carnem assumptam, quam & sanctificauit assumptam, & coronauit condemnato peccato, quod carni inesset, quam suscepisset: hanc ipsam offendit nequaquam esse matrem peccatis addictam: nec secus Christus effecit, quam faceret quilibet, qui muliere aliqua in foro vapulante, concepta, vt eam a verberantium manibus eruat, foeminae illius se vel priuatae & infimae sortis filium fateatur, cum regius sit. In c. 8. ad Rom.

Athanasi. Sicuti mens, cum in toto diffusa sit homine, ex parte tamen corporis, id est lingua signatur, neque tamen ideo nihilquam mentis substantiam dicit immitti: Ita & verbum cum per omnia sit indiguum, aut indecens, minime videri debet, si humano vti uoluerit, ad se ac patrem iudicandum, instrumentum. Nam si indecens est, corpus vti instrumento: indecens erit ipsum & in toto esse. Lib. 2. de Verbi incarnat.

Quemadmodum non liberati essemus a peccato & maledictio, nisi natura humana caro esset, quam verbum induit, nihil enim nobis fuisse commune, cum alieno: Ita ne homo Deus factus esset nisi natura ex parte, & verum & proprium esset eius verbum quae caro factus est. Propterea enim talis facta est coniunctio, vt diuinitati, quae est secundum naturam, hominem coniungeret, firmaque ac stabilis esset eius salus & deificatio. Qui ergo ex patre natura esse negans, & proprium eiusdem substantiae filium: negent etiam cum carnem veram & humanam assumptam ex Maria virgine. Lib. 2.

Christi Natiuitas.

DEFINITIO ET ETYMOL.

CHRISTI Natiuitas, Graece $\chi\rho\iota\sigma\tau\acute{o}\varsigma\ \gamma\epsilon\gamma\epsilon\tau\acute{o}\varsigma$, vel $\gamma\epsilon\gamma\epsilon\tau\acute{o}\varsigma$, dicitur. Natiuitas est exitus a generante coniuncto, a quo habet principia sufficientia. Et dicitur oriri, ratione primi, nasci ratione secundi, & gigni ratione tertii. Ex B. Thoma 1. parte, quaest. 27. art. 2. & 3. Sentent. dist. 3. q. 1.

SENTENTIAE BIBLICAE.

Dixit pastoribus angelus: Nolite timere, ecce enim euangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo: quia natus est vobis hodie Saluator, qui est Christus in ciuitate Dauid. Luc. cap. 2.

SENTENTIAE PATRVM.

Aurum igitur soluitur, quasi regi magno; Thus adoletur vt Deo; Myrrha praebetur tanquam pro salute omnium morituro. Habuit enim praedicatorum angelos, narrantes caelos, adorantes magos. Aug. in serm. de Epiph. Nobilitas fuit Christi nascentis, in virginitate parentis, nobilitas in diuinitate nascentis. Aug. sup. Ioan.

Mihi enim impossibile est generationis scire secretum: vox filii; non mea tantum, sed & angelorum: supra supra Cherubim, & supra Seraphim, & supra omnes creaturas scriptum est: Pax Christi supra omnem sensum est. Quis est supra omnem sensum tanta generatio? Tu ergo non me; scrutari non licet superna mysteria. Licet scire quod non licet scire quomodo natus sit. Hoc enim quatuor ineffabilis enim est illa generatio. Vnde Isaias ait: Generationis eius quis enarrabit? Haec humanum sensum, & intelligentiam excedit: hoc non capit humana intelligentia ratio, nisi fidei professio. Ambros. cont. haer.

Nato regi aurum offerimus, si in conspectu illius, deum sapientiae resplendemus. Thus offerimus, si cogitamus per sancta orationum studia in ara cordis incendimus, re per caeleste desiderium redolere valeamus; Myrrha si carnis desideria per abstinentiam mortificamus. Greg. 10. super illud Matth. 2. Cum natus esset Iesus in Bethleem, super illud Matth. 2. Cum natus esset Iesus in Bethleem, deum: hymnum dicunt, & deuotae prae vira deos quos dudum desperant, eius agnoscunt, consensum testes: Gloria in excelsis Deo, &c. ac si dicant, Quis a disimularet, iam aunc in terra bonitas coniungat. Greg. 1. 27.

Nunquid inuenerunt palatium marmoribus splens, quid aulam regiam diuersis populis perfosantem? Natas siue clypeatas militum carernas? Nunquid equoque leuis insignes? Nunquid curus auro ostroque fulgentem matrem eius diademate coronatam, aut in lecto ebriobentem? Nunquid puerum bysso & purpura inuolutum non: sed potius angustum & humile tugurium, vnde praesepium, & magis animalibus quam hominibus aptum vilibus pannis involutum, matrem vix tunica habentem non ad ornatum corporis, sed ad tegumentum nudum. Chrys. sup. Matth. 2. Intra aures domum inuenerunt puerum.

Non illius est fabri filius, quem putatis, sed fabricatorum qui fabricatus est Auroam & Solem. Nonne Dauid filius colae, & tamen radix fuit stirpis regiae? Cur ergo Christus parentum ignobilitatem contemnant? Ioan. Chrys. sup. Matth. 2. Nonne hic est fabri filius.

Frater, generationem istam quis enarrabit? Angelus tuis obumbrat, subuenit spiritus, virgo credit, virgo permanet. Quis non miretur? Nascentur verbum infantis, tur longitudo breuis, latitudo angusta, altitudo sublimis, quae planat. Ibi agnoscebat lux non lucens, verbum infantis. Bern. sup. Cantic.

Coeternitatem suae maiestatis ostendit. Hodie enim nullo initio incepit, nullo fine concluditur: non enim erit, sed semper manet, semper est, & quidquid dixerit, quae facti Dominum. Licet Deus cunctos dies creauerit, singulariter tamen se dicitur, qui Christi Domini natiuitate sacrauit, in eo & salurem mundus accepit. Chrys. sup. illud Psal. 1. Ego hodie genui te.

Adorant magi in carne verbum, in infantia sapientiam, imitate virtutem, & in hominis veritate Dominum mandata eramenta fidei suae intelligentiaeque manifestant: quos credunt, muneribus protestantur: thus Deo, myrrha aurum offerunt regi. Leo Papa in serm. de Apparitione.

Non mediocre hoc tibi fidei videatur exemplum: non quod sola pastorum: certe quo videri ad prudentiam, eo praedictum. Non sapientes, sed simplices, qui fugare audiret, minus sui praedones elegit, non rhetores, sed praedones delictorum destinavit. Beda sup. Luc. 11.

Generationem eius quis enarrabit? Frater, generationem sic enarrari non potest, si lingua deficit, fides profectus enim profectus est fidei, cum tantum de Deo suo potest, quantum sermo non potest paritare. Max. Epist. Natali.

Vide Tit. praecedentem de Incarnatione Christi.

Christi CruX & Passio.

DEFINITIO ET ETYMOL.

CHRISTI CRUX, Graece $\chi\rho\rho\iota\sigma\tau\acute{o}\varsigma\ \epsilon\rho\omega\gamma\iota\sigma\tau\acute{o}\varsigma$, dicitur. Quid autem sit crux, & unde dicitur, supra.